

**Załącznik
do Uchwały Nr XXXVIII/454/14
Sejmiku Województwa
Podlaskiego
z dnia 31 marca 2014 r.**

**PROGRAM NA RZECZ POPRAWY WARUNKÓW
ŻYCIA SPOŁECZNEGO I ZAWODOWEGO OSÓB
NIEPEŁNOSPRAWNYCH W WOJEWÓDZTWIE
PODLASKIM NA LATA 2014 – 2018**

Białystok 2014

SPIS TREŚCI

I. Wprowadzenie	2
II. Cele strategiczne, operacyjne i działania	6
1. Cel strategiczny I : Wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałanie ich wykluczeniu społecznemu	6
2. Cel strategiczny II: Wsparcie realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych	8
III. Monitoring i wdrażanie Programu	10
1. Monitoring Programu	10
2. Ewaluacja i efekty realizacji Programu	10
3. Wdrażanie i upowszechnianie Programu.....	11
4. Realizatorzy Programu	11
5. Finansowanie Programu.....	11

I. Wprowadzenie

Prawo osób niepełnosprawnych do podmiotowości, samodzielności, niezależności a także autonomii powinno znaleźć swoje odzwierciedlenie w polityce społecznej państwa.

Polityka Unii Europejskiej dotycząca osób niepełnosprawnych to głównie zadania i wytyczne, które jednak nie mają mocy bezpośredniego oddziaływania w krajach Unii. Jednak biorąc pod uwagę fakt, iż Polska jest krajem członkowskim, to pewne standardy musi spełniać.

Obowiązek podejmowania tego rodzaju działań wynika z aktu o najwyższej randze w naszym kraju – Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483).

W art. 32 Konstytucji prawodawca stwierdził, że nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiejkolwiek przyczyny, natomiast art. 69 – że władze publiczne udzielają osobom niepełnosprawnym, zgodnie z ustawą pomocy w zabezpieczeniu egzystencji, przysposobieniu do pracy oraz komunikacji społecznej.

Biorąc zatem pod uwagę powyższe należy stwierdzić, że wszelkie działania na rzecz osób niepełnosprawnych nie mogą ograniczać się jedynie do świadczeń rehabilitacyjnych, opiekuńczych, leczniczych czy socjalnych ale dążyć do stworzenia im warunków do uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym.

Należy zauważyć, że proces „przywracania” społeczeństwu osób niepełnosprawnych jest dopiero wtedy efektywny, gdy rehabilitację realizuje się w sposób kompleksowy.

Okazuje się, że zjawisko niepełnosprawności jest bardzo istotną kwestią poruszaną w polityce społecznej, nad którą stawiamy coraz to nowe wyzwania.

Rosnący udział osób niepełnosprawnych w ogólnej strukturze ludności nadaje temu zjawisku coraz większą rangę wśród innych problemów społecznych, dlatego też podejmowane są działania przez rząd, samorządy oraz organizacje pozarządowe.

Zgodnie z art. 35, ust. 1, pkt. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tj. Dz. U. z 2011 r., nr 127, poz. 721 z póź. zm.) do zadań samorządu województwa należy opracowanie i realizacja wojewódzkich programów dotyczących wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych.

Program został opracowany w oparciu o Wojewódzką Strategię Polityki Społecznej na lata 2010 – 2018 i stanowi jej rozwinięcie. Cele strategiczne i operacyjne Programu określone są w trzech obszarach Wojewódzkiej Strategii Polityki Społecznej:

- Obszar II strategiczny: Wypełnianie funkcji rodzin (rodziny z osobami zależnymi, bezpieczeństwo)
- Obszar III strategiczny: Profilaktyka oraz oferta leczenia w systemie ochrony zdrowia
- Obszar IV strategiczny: Wzrost zatrudniania i mobilności zawodowej.

Przy jego konstruowaniu przeanalizowano doświadczenia wynikające z realizacji poprzedniego Programu na rzecz poprawy warunków życia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych w województwie podlaskim na lata 2009 - 2013, badania dotyczące osób niepełnosprawnych w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem województwa podlaskiego, oraz w oparciu o **wnioski zawarte w zaktualizowanej diagnozie przygotowanej na potrzeby Wojewódzkiej Strategii Polityki Społecznej na lata 2010 – 2018, opracowanej przez Obserwatorium Integracji Społecznej**. Przeprowadzono również konsultacje z przedstawicielami instytucji oraz organizacji z terenu województwa podlaskiego zajmującymi się działaniami na rzecz osób niepełnosprawnych.

W pracach nad przygotowaniem Programu uczestniczyli przedstawiciele instytucji pomocy i integracji społecznej, edukacji, bezpieczeństwa, rynku pracy, profilaktyki i ochrony zdrowia, przedstawiciele organizacji pozarządowych i jednostek samorządowych, reprezentanci instytucji zajmujących się obszarem osób starszych, młodzieży i niepełnosprawnych, administracji rządowej oraz Policji wchodzących w skład *Zespołu ds. monitoringu Wojewódzkiej Strategii Polityki Społecznej na lata 2010 – 2018* powołanego *Uchwałą Nr XXXVIII/431/10 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 22 marca 2010 r.* Prace prowadzone były w grupach roboczych. W ramach prac nad Programem odbyły się następujące spotkania warsztatowe:

- **8 października 2013 r.** – podczas którego określono cele strategiczne Programu, zaktualizowano cele i zadania na podstawie wniosków i rekomendacji wypracowanych po analizie materiałów diagnostycznych oraz danych zastanych.
- **12 grudnia 2013 r.** – w trakcie spotkania dokonano weryfikacji opracowanych wcześniej celów i kierunków działań oraz wskazano

wskaźniki w oparciu o które odbywał się będzie proces monitorowania Programu.

Podstawowym założeniem programu jest wspieranie działań profilaktycznych oraz wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych poprzez rehabilitację społeczną i zawodową.

Program obejmuje swoim zasięgiem województwo podlaskie, a adresowany jest do:

- mieszkańców województwa podlaskiego
- osób niepełnosprawnych wraz z rodzinami
- jednostek samorządu terytorialnego
- organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych.

Zgodnie z ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. 2011, Nr 127, poz. 721 z późn. zm.), definicja osoby niepełnosprawnej brzmi:

„Niepełnosprawnymi są osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnianie ról społecznych, a w szczególności ogranicza zdolności do wykonywania pracy zawodowej”.

Ustawa ta określa trzy **stopnie niepełnosprawności**:

Znaczny – do znacznego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającą, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji;

Umiarkowany – do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych;

Lekki – do lekkiego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę o naruszonej sprawności organizmu, powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną, lub mającą ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne.

Konstruując program wzięto pod uwagę dokumenty:

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. nr 78. poz. 483 z późn. zm.),
2. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j Dz. U. z 2011 r. nr 127. poz. 721 z późn. zm),
3. Karta Praw Osób Niepełnosprawnych – Uchwała Sejmu RP z dnia 1 sierpnia 1997 r. (M.P. z 1997 r., Nr 50, poz. 475) – nie stanowi źródła prawa, jest aktem ogólnym i wyrazem stosunku władzy ustawodawczej wobec osób niepełnosprawnych,
4. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2013 poz. 596, z późn. zm.),
5. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2013 poz. 182, z późn. zm.),
6. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2010 nr 234 poz. 1536, z późn.zm.),
7. Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się (Dz. U. 2011 nr 209 poz. 1243, z późn.zm.),
8. Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2013 poz. 1456, z późn. zm.),
9. Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2011 nr 43 poz. 225, z późn. zm.),
10. Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1375 z późn. zm.),
11. Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego na lata 2014 – 2020,
12. Wojewódzka Strategia Polityki Społecznej na lata 2010 – 2018,
13. Konwencja ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych,
14. Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji,
15. Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020,
16. Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2011 – 2012,
17. Sprawozdania ROPS w Białymstoku.

II. Cele strategiczne, operacyjne i działania

Określono dwa cele strategiczne Programu:

- I. Wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałanie ich wykluczeniu społecznemu
- II. Wsparcie realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych

W ramach pierwszego celu strategicznego określono cztery cele operacyjne, natomiast w drugim celu strategicznym określono dwa cele operacyjne i dla każdego z nich ustalono działania.

1. Cel strategiczny I

Wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałanie ich wykluczeniu społecznemu

Cele operacyjne:

1.1. Wspieranie działań profilaktycznych o charakterze społecznym, edukacyjnym i zdrowotnym

Działania:

- 1) Promowanie i wspieranie działań oraz programów profilaktycznych dotyczących zmniejszenia ryzyka wystąpienia niepełnosprawności.
- 2) Organizowanie działań zmierzających do edukacji społeczeństwa w zakresie propagowania zdrowego stylu życia.
- 3) Opracowanie i upowszechnienie materiałów informacyjno – edukacyjnych dotyczących niepełnosprawności.
- 4) Organizowanie kursów, szkoleń, z zakresu udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej.

Wskaźniki:

- liczba zorganizowanych kursów, szkoleń, konferencji i działań dotyczących obszaru niepełnosprawności
- liczba opracowanych materiałów informacyjnych o niepełnosprawności

1.2. Wsparcie wczesnej interwencji i rehabilitacji osób niepełnosprawnych

Działania:

- 1) Popularyzowanie wczesnej interwencji, profilaktyki i jej wpływu na proces rehabilitacji.
- 2) Wsparcie i prowadzenie działań z zakresu szeroko pojętej rehabilitacji osób niepełnosprawnych.
- 3) Tworzenie warunków do prowadzenia kompleksowej, ciągłej rehabilitacji dla osób niepełnosprawnych poprzez wsparcie Podmiotów Leczniczych prowadzących rehabilitację leczniczą oraz bezpośrednio osoby niepełnosprawne w wyposażeniu w sprzęt rehabilitacyjny.

Wskaźniki:

- liczba podmiotów wyposażonych w sprzęt rehabilitacyjny
- liczba działań wczesnej interwencji i rehabilitacji

1.3. Wzmocnienie aktywności i integracji osób niepełnosprawnych

Działania:

- 1) Wsparcie przedsięwzięć kulturalnych i sportowych, w których współuczestniczą osoby niepełnosprawne i ich rodziny.
- 2) Popularyzowanie i wspieranie różnych form aktywności i twórczości osób niepełnosprawnych.
- 3) Promocja konstruktywnych postaw wobec osób niepełnosprawnych i chorych.
- 4) Wsparcie grup i instytucji działających na rzecz integracji osób niepełnosprawnych i ich otoczenia.
- 5) Promowanie i współorganizowanie konferencji, szkoleń, warsztatów na rzecz aktywizacji osób niepełnosprawnych.

Wskaźniki:

- liczba osób niepełnosprawnych uczestniczących w różnego rodzaju imprezach kulturalnych
- liczba konferencji, szkoleń, warsztatów na rzecz aktywności i integracji osób niepełnosprawnych

1.4. Współdziałanie w zaspakajaniu potrzeb osób niepełnosprawnych i ich rodzin poprzez działania wspierające i respektujące ich uprawnienia

Działania:

- 1) Współpraca z lokalnymi samorządami, organizacjami pozarządowymi i pracodawcami w zakresie zwiększenia poziomu świadomości społecznej, na temat występujących niepełnosprawności i ich problemów.
- 2) Podniesienie poziomu świadomości osób niepełnosprawnych w zakresie obowiązków i przysługujących im praw.
- 3) Dofinansowanie prac budowlanych w obiektach użyteczności publicznej służących osobom niepełnosprawnym.
- 4) Współpraca z partnerami życia społeczno – gospodarczego w celu kształtowania wolnego od stereotypów wizerunku osoby niepełnosprawnej.
- 5) Organizowanie seminariów, konferencji oraz innych działań informacyjnych i szkoleniowych związanych z tematyką niepełnosprawności.
- 6) Wspieranie działań zmierzających do usamodzielnienia osób z niepełnosprawnością.
- 7) Przeprowadzenie badań i analiz dotyczących osób niepełnosprawnych w województwie podlaskim.

Wskaźniki:

- liczba seminariów, konferencji i działań związanych z tematyką niepełnosprawności
- liczba badań i analiz dotyczących osób niepełnosprawnych

W ramach drugiego celu strategicznego określono dwa cele operacyjne.

2. Cel strategiczny II

Wsparcie realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych

Cele operacyjne:

2.1. Wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych w dostępie do edukacji

Działania:

- 1) Podejmowanie działań na rzecz likwidacji barier architektonicznych, transportowych i finansowych.
- 2) Organizowanie dla dorosłych niepełnosprawnych szkoleń i kursów, umożliwiających zdobycie odpowiednich kwalifikacji i doskonalenie już posiadanych

umiejętności, przekwalifikowań oraz zdobycie umiejętności aktywnego poszukiwania pracy.

3) Doksztalcanie kadry pedagogicznej, rodziców, opiekunów i innych osób w zakresie pedagogiki specjalnej oraz metod pracy z osobami niepełnosprawnymi.

4) Promowanie innowacyjnych technik i sposobów ułatwiających dostęp do edukacji, kultury i rozrywki.

5) Wspieranie tworzenia placówek edukacyjno – rehabilitacyjnych dla dzieci i młodzieży, ośrodków wczesnego wspomagania rozwoju.

Wskaźniki:

- liczba szkoleń i kursów skierowanych do osób niepełnosprawnych
- liczba działań zorganizowanych na rzecz wyrównywania szans osób niepełnosprawnych w dostępie do edukacji

2.2.Tworzenie warunków do rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych

Działania:

1) Wspieranie zatrudnienia osób niepełnosprawnych w instytucjach ekonomii społecznej.

2) Wspieranie podejmowania działalności gospodarczej lub rolniczej osób niepełnosprawnych poprzez doradztwo organizacyjno – prawne i ekonomiczne.

3) Wspieranie zmiany kwalifikacji zawodowych osób niepełnosprawnych poprzez szkolenia oraz poradnictwo zawodowe.

4) Upowszechnianie informacji wśród pracodawców na temat możliwości zatrudniania osób niepełnosprawnych.

Wskaźniki:

- liczba osób niepełnosprawnych zatrudnionych w instytucjach ekonomii społecznej
- liczba kursów zmieniających kwalifikacje osób niepełnosprawnych

III. Monitoring i wdrażanie programu

Za koordynację, monitoring i ewaluację „Programu na rzecz poprawy warunków życia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych w województwie podlaskim na lata 2014 – 2018” odpowiedzialny jest Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku.

1. Monitoring Programu

W celu dokonania oceny wdrażania Programu oraz wprowadzenia ewentualnych korekt, prowadzony będzie monitoring według określonych wskaźników. Monitoring Programu pozwoli ocenić postępy z prowadzonych działań, zweryfikuje kierunek zmian, a także pozwoli na bieżącą modyfikację działań umożliwiając dostosowanie Programu do zmieniających się warunków. Celem monitoringu będzie uzyskanie informacji zwrotnej na temat stopnia realizacji Programu. Osiągnięciu powyższych celów służyć będzie wymiana informacji między instytucjami, organizacjami i podmiotami zaangażowanymi w realizację działań na rzecz osób niepełnosprawnych.

Harmonogram realizacji zadań objętych „Programem na rzecz poprawy warunków życia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych w województwie podlaskim na lata 2014 – 2018” będzie opracowywany na każdy kolejny rok obowiązywania Programu, ze względu na sposób finansowania zadań realizowanych przez samorząd województwa, uzależniony od wysokości środków finansowych w każdym roku budżetowym.

2. Ewaluacja i efekty realizacji Programu

Celem ewaluacji Programu będzie określenie efektów wdrażania Programu. Oczekiwany efektem realizacji Programu będzie poprawa jakości i warunków życia osób i rodzin, które wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości, nie są w stanie samodzielnie przezwyciężyć trudnych sytuacji życiowych. Powyższy cel zostanie osiągnięty poprzez zapewnienie odpowiedniego wsparcia w celu zwiększenia efektywności udzielanej pomocy, na co bezpośredni wpływ będzie miał rozwój systemu kształcenia kadry pomocy i integracji społecznej oraz pozostałych służb funkcjonujących w obszarze polityki społecznej. Powodzenie w realizacji Programu uwarunkowane jest w dużej mierze szeroką, merytoryczną współpracą

wszystkich instytucji działających na rzecz osób niepełnosprawnych, jak również funkcjonujących organizacji pozarządowych, wspólnot lokalnych i grup wolontariuszy.

3. Wdrażanie i upowszechnianie Programu

Wdrażanie Programu będzie miało charakter ciągły i otwarty. Dlatego nie narzuca się działań na poszczególne lata jego obowiązywania. Działania związane z informacją i upowszechnieniem Programu będą należały do kompetencji Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Białymstoku. Działania te będą podejmowane we współpracy z instytucjami pomocy i integracji społecznej szczebla powiatowego, gminnego, a także z organizacjami pozarządowymi.

4. Realizatorzy Programu

Warunkiem efektywności działań zawartych w Programie jest skoordynowana współpraca wszystkich realizatorów „Programu na rzecz poprawy warunków życia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych w województwie podlaskim na lata 2014 – 2018:

- samorządu województwa i jego jednostek organizacyjnych,
- samorządów powiatowych i gminnych oraz ich jednostek organizacyjnych, w tym: ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodziny,
- innych jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej,
- administracji rządowej,
- Policji, Sądów,
- Podlaskiego Kuratorium Oświaty
- placówek, instytucji i innych podmiotów kulturalnych, oświatowych, zdrowotnych i szkoleniowych
- organizacji pozarządowych, instytucji i organizacji kościelnych, związków wyznaniowych,
- mediów,
- wolontariuszy, grup samopomocowych.

5. Finansowanie Programu

Podstawowymi źródłami finansowania Programu będą:

- budżet państwa,
- środki finansowe samorządu województwa, powiatów i gmin,
- środki zewnętrzne, w tym środki PFRON i fundusze strukturalne,

środki pozyskiwane przez organizacje pozarządowe.

Zakres i realizacja zadań ujętych w Programie będzie zależne od wielkości posiadanych środków finansowych przewidzianych w budżetach samorządów. Finansowanie zadań realizowanych przez Samorząd Województwa Podlaskiego objętych „Programem na rzecz poprawy warunków życia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych w województwie podlaskim na lata 2014 – 2018” uwarunkowane będzie wysokością środków przewidzianych w każdym roku budżetowym.